

ДМ до СТІ 000Г(Б).17Л

СТАТУТИ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

(ОЗНАЙОМЧИЙ КУРС)

(ЗА ПРОГРАМОЮ БАЗОВОЇ
ЗАГАЛЬНОВІЙСЬКОВОЇ ПІДГОТОВКИ
(ДЛЯ ПІДГОТОВКИ МОБІЛІЗАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ,
ВЕРСІЯ 6, ТЕРМІН НАВЧАННЯ 51 ДОБА)

Наказ № 32 від 25 липня 2025 року

ОБМЕЖЕННЯ РОЗПОВСЮДЖЕННЯ:

Для розповсюдження в Збройних Силах України і інших складових сил оборони держави. Виготовлення копій здійснюється з дозволу розробника стандарту підготовки.

Цей довідковий матеріал до стандарту індивідуальної базової загальновійськової підготовки є другим виданням, яке замінює ДМ до СТІ 000Г(Б).17Л, видання перше, затверджене та введене в дію наказом начальника Центру оперативних стандартів і методики підготовки Збройних Сил України від 24.02.2025 №13.

**ЦЕНТР ОПЕРАТИВНИХ СТАНДАРТІВ І МЕТОДИКИ
ПІДГОТОВКИ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ**

ДМ до СТІ 000Г(Б).17Л

СТАТУТИ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

(ОЗНАЙОМЧИЙ КУРС)

**(ЗА ПРОГРАМОЮ БАЗОВОЇ
ЗАГАЛЬНОВІЙСЬКОВОЇ ПІДГОТОВКИ
(ДЛЯ ПІДГОТОВКИ МОБІЛІЗАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ,
ВЕРСІЯ 5, ТЕРМІН НАВЧАННЯ 1,5 МІСЯЦІ)**

**Довідковий матеріал
з організації та
проведення підготовки зі
Статутів ЗС України
викладачами
(інструкторами) в
навчальних центрах
(окремих навчальних
підрозділах) та в інших
визначених
керівництвом ЗС
України підрозділах**

Наказ № 32 від 25 липня 2025 року

ОБМЕЖЕННЯ РОЗПОВСЮДЖЕННЯ:

**Для розповсюдження в Збройних Силах України і інших
складових сил оборони держави. Виготовлення копій
здійснюється з дозволу розробника стандарту підготовки.**

**Цей довідковий матеріал до стандарту індивідуальної базової
загальновійськової підготовки є другим виданням, яке замінює
ДМ до СТІ 000Г(Б).17Л, видання перше, затверджене та введене
в дію наказом начальника Центру оперативних стандартів
і методики підготовки Збройних Сил України від 24.02.2025 №13.
ЦЕНТР ОПЕРАТИВНИХ СТАНДАРТІВ І МЕТОДИКИ
ПІДГОТОВКИ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ**

“Без честі не має людини”.

(Юліан ВАССИЯН)

Тема 1: Обов'язки та права військовослужбовців (1 година)

Заняття 1. Зміст Військової присяги, Бойовий Прапор військової частини. Основи військової служби. Загальні обов'язки військовослужбовців. Особливі обов'язки військовослужбовців в ході службової діяльності (1 година).

1.1. Зміст Військової присяги

Я, (прізвище, ім'я та по батькові), вступаю на військову службу і урочисто присягаю Українському народові завжди бути йому вірним і відданим, обороняти Україну, захищати її суверенітет, територіальну цілісність і недоторканність, сумлінно і чесно виконувати військовий обов'язок, накази командирів, неухильно додержуватися Конституції України та законів України, зберігати державну таємницю.

***Довідково:** Частина перша із змінами внесеними згідно із Законом № 1420-IV від 03.02.2004.*

Присягаю виконувати свої обов'язки в інтересах співвітчизників.
Присягаю ніколи не зрадити Українському народові!

1.2. Значення Військової присяги

Військова присяга – документ юридичної сили, що має велике державне значення. Текст Військової присяги затверджено Постановою Верховної Ради України 6 грудня 1991 р. У ній сформульовано найважливіші вимоги, які ставляться до військовослужбовця і які він має неухильно виконувати в інтересах національної безпеки України.

“Бути вірним і відданим народові України”. Складаючи присягу, військовослужбовець Збройних Сил України клядеться перед народом, державою бути вірним і відданим їм. Вірними і відданими рідній землі були запорізькі козаки, січові стрільці, борці з фашизмом у роки другої світової війни. Відданість народу, державі означає сумлінне виконання військовослужбовця своїх обов'язків щодо захисту свободи та національної незалежності держави. Вірність народу, державі означає чесне служіння інтересам усього народу, держави в цілому, а не інтересам окремих людей чи груп.

Найтяжчий злочин – порушення Військової присяги, зрада народу і Батьківщини.

“Сумлінно і чесно виконувати військовий обов'язок, накази командирів”. Найважливіший обов'язок Збройних Сил України – забезпечення сприятливих зовнішніх умов для розбудови держави, підтримання високої боєздатності,

готовності до збройного захисту незалежності, територіальної цілісності та недоторканності кордонів України. Це – обов’язок і кожного військовослужбовця. Бойова готовність Збройних Сил залежить не тільки від озброєності армії та флоту, високої організованості та дисципліни військ, а й від боєздатності кожного військовослужбовця.

Щоб бути боєздатним, готовим до виконання військового обов’язку, необхідно старанно навчатись військовій справі, опановувати знання та вміння, необхідні для майстерного володіння довіреною зброєю, військовою технікою. Сьогодні зброя і військова техніка є колективними засобами ведення бойових дій, тому недбале ставлення хоча б одного з військовослужбовця до виконання своїх обов’язків може призвести до втрати боєздатності екіпажу, обслуги, підрозділу, до поразки в бою, а в мирний час - до пошкодження дорогої бойової техніки, приладів, зброї.

Накази, розпорядження командирів видаються на основі Конституції, законів, статутів Збройних Сил України і відповідно до конкретної ситуації. Наказ командира – це закон для підлеглого. Невиконання наказів веде до зниження військової дисципліни, бойової готовності військ.

“Неухильно додержуватися Конституції України та законів України”, Кожний військовослужбовець є повноправним громадянином України, а тому він має неухильно додержуватися Конституції України та законів України. Для цього слід знати зміст не тільки статутів Збройних Сил, а й інших законів України, що регламентують військову діяльність, права та обов’язки громадян.

“Зберігати державну таємницю”. Служба у Збройних Силах пов’язана з тим, що військовослужбовці ознайомлюються із сучасною бойовою технікою і зброєю, їх секретними зразками, з новими військовими технологіями, документацією тощо. Така інформація не повинна дістатися зарубіжним спецслужбам і розвідкам.

До державної таємниці належать питання, що стосуються національної безпеки України: про зміст стратегічних і оперативних планів та інших документів бойового управління, підготовку та проведення військових операцій, стратегічне та мобілізаційне розгортання військ, а також про інші найважливіші показники, які характеризують організацію, чисельність, дислокацію, бойову і мобілізаційну готовність, бойову та іншу військову підготовку, озброєння та матеріально-технічне забезпечення Збройних Сил України та інших військових формувань;

про напрями розвитку окремих видів озброєння, військової і спеціальної техніки, їх кількість, тактико-технічні характеристики, організацію і технологію виробництва, наукові, науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи, пов’язані з розробленням нових зразків озброєння, військової і спеціальної техніки або їх модернізацією, а також про інші роботи, що плануються або здійснюються в інтересах оборони країни;

про дислокацію, характеристики пунктів управління, зміст заходів загальнодержавного та регіонального, у разі необхідності міського і районного рівня, щодо приведення у готовність єдиної державної системи цивільного захисту населення і територій до виконання завдань в особливий період та про

організацію системи зв'язку (оповіщення) в особливий період, можливості населених пунктів, регіонів і окремих об'єктів щодо евакуації, розосередження населення і забезпечення його життєдіяльності; забезпечення виробничої діяльності об'єктів національної економіки у воєнний час;

про геодезичні, гравіметричні, картографічні та гідрометеорологічні дані і характеристики, які мають значення для оборони країни.

Зберігати і не розповсюджувати державну таємницю – обов'язок кожного громадянина, кожного військовослужбовця. Розповсюдження, передача такої інформації вважається злочином проти Батьківщини і карається згідно із законами України.

1.3. Порядок складання Військової присяги

Порядок складання Військової присяги визначено у додатку 1 до Статуту внутрішньої служби “Положення про порядок складання Військової присяги”:

1. Кожен громадянин України, який поступає на військову службу, особисто складає Військову присягу на вірність Українському народові та скріплює її власноручним підписом.

2. Військова присяга покладає на військовослужбовця всю повноту відповідальності за виконання ним військового обов'язку.

3. Військову присягу складають:

військовослужбовці, які прибули до військової частини для проходження військової служби і раніше не складали Військової присяги, - після проходження ними програми підготовки, вивчення основних положень військового законодавства України, військових статутів стосовно їх прав та обов'язків, виконання вправи стрільби із стрілецької зброї, але не пізніше ніж через місяць від дня прибуття до військової частини;

курсанти військових навчальних закладів, військових відділень, кафедр та факультетів цивільних навчальних закладів, які раніше не складали Військової присяги, - в той самий термін;

приписані до військової частини військовозобов'язані, які раніше не складали Військової присяги, - не пізніше ніж протягом п'яти днів після прибуття до військової частини для проходження навчальних зборів.

4. День складання Військової присяги є святковим для військової частини.

5. Час і місце складання Військової присяги встановлюються окремим наказом командира військової частини й оголошуються всьому особовому складові.

6. На складання Військової присяги за рішенням командира військової частини можуть запрошуватися близькі родичі військовослужбовців, які складають Військову присягу, а також інші гості.

7. Для складання Військової присяги військовослужбовці прибувають у парадному одязі. У воєнний час військова форма одягу встановлюється командиром військової частини.

Довідково: Пункт 7 із змінами, внесеними згідно із Законом № 205-IX від 17.10.2019.

8. У призначений час військова частина під Бойовим Прапором і з оркестром шикується в лінію ротних (взводних) колон. Військовослужбовці, які складають присягу, стоять у перших рядах. Ритуал складання Військової присяги розпочинається виступом командира військової частини про значення Військової присяги для сумлінного, самовідданого служіння Україні. За ним до військовослужбовців, які складають Військову присягу, звертаються представники вищого командування, ветерани Збройних Сил України, близькі родичі, військовослужбовці офіцерського, сержантського (старшинського) та рядового складу військової частини.

Довідково: Абзац перший пункту 8 із змінами, внесеними згідно із Законом № 205-IX від 17.10.2019.

Після цього командир військової частини дає розпорядження командирам підрозділів приступити до складання військовослужбовцями Військової присяги.

Довідково: Абзац другий пункту 8 із змінами, внесеними згідно із Законом № 205-IX від 17.10.2019.

Командири підрозділів за алфавітним списком викликають військовослужбовців, які перед строем проголошують текст Військової присяги, розписуються в цьому списку напроти свого прізвища. Після складання Військової присяги списки з особистими підписами осіб, які склали Військову присягу, командири підрозділів урочисто вручають командирові військової частини.

Командир військової частини поздоровляє військовослужбовців із складанням Військової присяги, а всю військову частину - з поповненням її особового складу. Після цього оркестр виконує Державний Гімн України.

Після виконання Державного Гімну України військова частина проходить урочистим маршем у порядку, визначеному у Стройовому статуті Збройних Сил України.

9. За несприятливих погодних умов складання Військової присяги проводиться у приміщенні.

10. Для військовослужбовців, які не змогли скласти Військову присягу у визначений термін, призначається інший день і час.

11. Загальні списки осіб, які склали Військову присягу, зберігаються у штабі військової частини пронумерованими, прошнурованими та скріпленими сургучевою печаткою в окремій папці. Після закінчення встановленого терміну списки здаються на зберігання до архіву.

У військовому квитку (особистому посвідченні) військовослужбовця начальник штабу військової частини робить відмітку “Військову присягу склав (день, місяць, рік)”.

12. За виконання вимог цього Положення, забезпечення збереження загальних списків та облік військовослужбовців, які склали Військову присягу, відповідає командир військової частини.

1.4. Бойовий Прапор військової частини

Бойовий Прапор військової частини Збройних Сил України є символом честі, доблесті, слави і зобов’язує кожного військовослужбовця Збройних Сил України віддано служити Українському народові, мужньо, вміло і непохитно боронити Українську державу, не шкодуючи свого життя.

Бойовий Прапор військової частини є почесним знаком, що визначає особливості її бойового призначення, історії та заслуг і свідчить про належність військової частини до Збройних Сил України.

Бойовий Прапор після сформування військової частини вручається їй від імені Президента України представником, призначеним Міністром оборони України.

Бойовий Прапор закріплюється за військовою частиною на весь час незалежно від зміни її найменування і номера. Зміни найменування військової частини вносяться до Грамоти Президента України, що видається під час вручення Бойового Прапора.

Бойовий Прапор завжди знаходиться зі своєю військовою частиною, а на полі бою – в районі бойових дій, в яких частина бере участь.

У разі втрати Бойового Прапора командир військової частини і військовослужбовці, що є безпосередніми винуватцями цього, несуть відповідальність згідно із законом.

1.5. Обов’язки, права та відповідальність військовослужбовців

Довідково: Назва розділу в редакції Закону № 716-VIII від 06.10.2015.

1.5.1. Загальні положення

Ст. 9. Військовослужбовці Збройних Сил України мають права і свободи з урахуванням особливостей, що визначаються Конституцією України, законами України з військових питань, статутами Збройних Сил України та іншими нормативно-правовими актами.

Довідково: Стаття 9 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1420-IV від 03.02.2004; в редакції Закону № 716-VIII від 06.10.2015.

Ст. 10. Кожний військовослужбовець має військове звання відповідно до Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”. Військові звання

поділяються на армійські та корабельні згідно із частиною другою статті 5 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”.

Довідково: Стаття 10 в редакції Закону № 205-IX від 17.10.2019.

1.5.2. Загальні обов’язки військовослужбовців

Ст. 11. Необхідність виконання завдань оборони України, захисту її суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності, а також завдань, визначених міжнародними зобов’язаннями України покладає на військовослужбовців такі обов’язки:

Довідково: Абзац перший статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1420-IV від 03.02.2004.

свято і непорушно додержуватися Конституції України та законів України, Військової присяги, віддано служити Українському народові, сумлінно і чесно виконувати військовий обов’язок;

бути хоробрим, ініціативним і дисциплінованим;

беззастережно виконувати накази командирів (начальників) і захищати їх у бою, як святиню оберігати Бойовий Прапор своєї частини;

постійно підвищувати рівень військових професійних знань, вдосконалювати свою виучку і майстерність, знати та виконувати свої обов’язки та додержуватися вимог статутів Збройних Сил України;

знати й утримувати в готовності до застосування закріплене озброєння, бойову та іншу техніку, берегти державне майно;

дорожити бойовою славою Збройних Сил України та своєї військової частини, честю і гідністю військовослужбовця Збройних Сил України;

поважати бойові та військові традиції, допомагати іншим військовослужбовцям, які перебувають у небезпеці, стримувати їх від вчинення протиправних дій, поважати честь і гідність кожної людини, не допускати порушень, пов’язаних із дискримінацією за ознакою статі, сексуальним домаганням, насильством за ознакою статі, правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості;

Довідково: Абзац восьмий статті 11 в редакції Закону № 3621-IX від 21.03.2024.

бути пильним, суворо зберігати державну таємницю;

Довідково: Абзац дев’ятий статті 11 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1420-IV від 03.02.2004.

вести бойові дії ініціативно, наполегливо, до повного виконання поставленого завдання;

виявляти повагу до командирів (начальників) і старших за військовим званням, сприяти їм у підтриманні порядку і дисципліни;

додержуватися правил військового вітання, ввічливості й поведінки військовослужбовців, завжди бути одягненим за формою, чисто й охайно.

Ст. 12. Про все, що сталося з військовослужбовцем і стосується виконання ним службових обов'язків, та про зроблені йому зауваження військовослужбовець зобов'язаний доповідати своєму безпосередньому начальникові, крім тих обставин, щодо надання яких є пряма заборона у законі (таємниця сповіді, лікарська таємниця, професійна таємниця захисника, таємниця нарадчої кімнати тощо).

Довідково: Стаття 12 в редакції Закону № 1915-IX від 30.11.2021.

Ст. 13. Військовослужбовець зобов'язаний додержуватися вимог безпеки, вживати заходів до запобігання захворюванню, травматизму, повсякденно підвищувати фізичну загартованість і тренуваність, утримуватися від шкідливих для здоров'я звичок.

Ст. 14. Із службових та особистих питань військовослужбовець повинен звертатися до свого безпосереднього начальника, а якщо він не може їх вирішити - до наступного прямого начальника.

Довідково: Стаття 14 в редакції Закону № 1420-IV від 03.02.2004.

Ст. 15. Військовослужбовець зобов'язаний знати і неухильно додержуватися прийнятих Україною норм міжнародного гуманітарного права.

Ст. 16. Кожний військовослужбовець зобов'язаний виконувати службові обов'язки, що визначають обсяг виконання завдань, доручених йому за посадою. Ці обов'язки визначаються статутами Збройних Сил України, а також відповідними посібниками, порадиниками, положеннями, інструкціями.

Ст. 17. На військовослужбовців під час перебування на бойовому чергуванні, у внутрішньому і гарнізонному наряді, а також під час виконання інших завдань покладаються спеціальні обов'язки. Ці обов'язки та порядок їх виконання визначаються законами і статутами Збройних Сил України, а також іншими нормативно-правовими актами, що приймаються на основі законів і статутів Збройних Сил України.

1.5.3. Права військовослужбовців

Ст. 18. Військовослужбовці перебувають під захистом держави і мають усю повноту прав і свобод, закріплених Конституцією України.

Ст. 19. Держава гарантує військовослужбовцям та членам їх сімей соціальний і правовий захист відповідно до законів та прийнятих відповідно до них нормативно-правових актів.

Довідково: Стаття 19 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1420-IV від 03.02.2004.

Ст. 20. Військовослужбовці під час виконання службових обов'язків мають право застосовувати заходи фізичного впливу, а також носити, зберігати та застосовувати спеціальні засоби, зброю в порядку, встановленому законодавством.

Довідково: Стаття 20 в редакції Закону № 1420-IV від 03.02.2004.

Ст. 21. Застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів та зброї допускається, якщо інші заходи виявилися неефективними або якщо через обставини застосування інших заходів є неможливим.

Довідково: Статтю 21 доповнено частиною першою згідно із Законом № 1420-IV від 03.02.2004.

Застосуванню зброї, за винятком випадків раптового нападу, нападу із застосуванням бойової техніки, транспортних засобів, літальних апаратів, морських і річкових суден, втечі з-під варти зі зброєю або за допомогою транспортних засобів під час руху, повинно передувати попередження про намір застосовувати зброю і постріл угору.

У разі застосування і використання зброї військовослужбовець зобов'язаний вжити всіх заходів для того, щоб не було завдано шкоди стороннім особам.

Ст. 22. Військовослужбовці мають право застосовувати спеціальні засоби, засоби фізичного впливу та зброю особисто або у складі підрозділу:

Довідково: Абзац перший статті 22 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1420-IV від 03.02.2004.

для захисту свого здоров'я і життя, а також здоров'я і життя інших військовослужбовців і цивільних осіб від нападу, якщо іншими способами й засобами захистити їх у даній ситуації неможливо;

для затримання особи, яку застали при вчиненні тяжкого злочину та яка намагається втекти або яка чинить збройний опір, намагається втекти з-під варти, а також для затримання озброєної особи, яка загрожує застосуванням зброї та інших засобів, що становить загрозу для життя і здоров'я військовослужбовця чи інших осіб;

для відбиття нападу на об'єкти, що охороняються військовослужбовцями, а також для звільнення цих об'єктів у разі захоплення;

у разі спроби насильного заволодіння зброєю, бойовою та іншою технікою, якщо іншими способами і засобами неможливо припинити цю спробу.

Ст. 22-1. Командир (начальник) в умовах особливого періоду, в тому числі в умовах воєнного стану чи бойовій обстановці, з метою затримання військовослужбовця, який вчиняє діяння, що підпадає під ознаки кримінального правопорушення, пов'язаного з непокорю, опором чи погрозою начальнику, застосуванням насильства, самовільним залишенням бойових позицій та визначених місць дислокації військових частин (підрозділів) у районах виконання бойових завдань, має право особисто застосовувати заходи фізичного впливу без спричинення шкоди здоров'ю військовослужбовця та спеціальні засоби, достатні для припинення протиправних дій.

Довідково: Частина перша статті 22-1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020.

У бойовій обстановці командир (начальник) може застосувати зброю чи віддати підлеглим наказ про її застосування, якщо в інший спосіб неможливо припинити кримінальне правопорушення, при цьому не заподіюючи смерті військовослужбовцю.

Довідково: Частина друга статті 22-1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020.

У разі якщо дозволяють обставини, командир (начальник) перед застосуванням заходів фізичного впливу, спеціальних засобів або зброї повинен голосом чи пострілом угору попередити про це особу, проти якої можуть бути застосовані такі заходи.

Довідково: Статут доповнено статтею 22-1 згідно із Законом № 158-VIII від 05.02.2015.

Ст. 23. Посадові особи варти та патруля мають право застосовувати зброю у випадках і в порядку, визначеному Статутом гарнізонної і вартової служб Збройних Сил України.

Ст. 24. Про застосування фізичної сили та спеціальних засобів військовослужбовець доповідає своєму безпосередньому командирові (начальникові).

Про поранення або смерть, що сталися внаслідок застосування фізичного впливу і спеціальних засобів, а також про всі випадки застосування зброї військовослужбовець зобов'язаний негайно і письмово повідомити свого командира (начальника), а командир (начальник) військової частини негайно доповідає безпосередньому командирові (начальникові), а також повідомляє відповідного прокурора та начальника органу управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України (далі – Служба правопорядку) в гарнізоні.

Довідково: Частина друга статті 24 із змінами, внесеними згідно із Законами № 5288-VI від 18.09.2012, № 205-IX від 17.10.2019.

Повідомлення начальника органу управління Служби правопорядку про застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів та зброї здійснюється в разі їх застосування військовослужбовцями Збройних Сил України.

Довідково: Стаття 24 в редакції Закону № 1420-IV від 03.02.2004.

Ст. 25. Військовослужбовець має право використовувати зброю для подання сигналу тривоги або виклику допомоги.

Відповідальність військовослужбовців

Ст. 26. Військовослужбовці залежно від характеру вчиненого правопорушення та провини несуть з урахуванням бойового імунітету, визначеного Законом України "Про оборону України" дисциплінарну, адміністративну, матеріальну, цивільно-правову та кримінальну відповідальність згідно із законом.

Довідково: Стаття 26 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1420-IV від 03.02.2004, № 2124-IX від 15.03.2022.

Ст. 27. Військовослужбовці, на яких накладається дисциплінарне стягнення за вчинене правопорушення, не звільняються від матеріальної та цивільно-правової відповідальності за ці правопорушення. За вчинення кримінального правопорушення військовослужбовці притягаються до кримінальної відповідальності на загальних підставах.

Довідково: Стаття 27 із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020.

“Я повинен поважати думку інших, навіть якщо я з нею не згоден”

(Герберт ЛЕМАН)

Тема 2. Взаємовідносини та стосунки між військовослужбовцями (2 години)

Заняття 1. Начальники та підлеглі, старші та молодші за військовим званням. Порядок віддання і виконання наказів (1 година).

2.1. Начальники та підлеглі, старші та молодші за військовим званням

Ст. 28. Єдиноначальність є одним із принципів будівництва і керівництва Збройними Силами України і полягає в:

наділенні командира (начальника) всією повнотою розпорядчої влади стосовно підлеглих і покладенні на нього персональної відповідальності перед державою за всі сторони життя та діяльності військової частини, підрозділу і кожного військовослужбовця;

наданні командирові (начальникові) права одноособово приймати рішення, віддавати накази;

забезпеченні виконання зазначених рішень (наказів), виходячи із всебічної оцінки обстановки та керуючись вимогами законів і статутів Збройних Сил України.

Ст. 29. За своїм службовим становищем і військовим званням військовослужбовці можуть бути начальниками або підлеглими стосовно інших військовослужбовців.

Ст. 30. Начальник має право віддавати підлеглому накази і зобов'язаний перевіряти їх виконання.

Підлеглий зобов'язаний беззастережно виконувати накази начальника, крім випадків віддання явно злочинного наказу, і ставитися до нього з повагою.

Ст. 31. Начальники, яким військовослужбовці підпорядковані за службою, у тому числі і тимчасово, є прямими начальниками для цих військовослужбовців. Найближчий до підлеглого прямий начальник є безпосереднім начальником.

Ст. 32. За своїми військовими званнями начальниками є:

військовослужбовці сержантського і старшинського складу – для військовослужбовців рядового складу однієї з ними військової частини;

військовослужбовці молодшого офіцерського складу – для військовослужбовців молодшого сержантського і старшинського складу однієї з ними військової частини та військовослужбовців рядового складу;

майори, капітани 3 рангу, підполковники, капітани 2 рангу – для військовослужбовців рядового, молодшого і старшого сержантського і старшинського складу;

полковники, капітани 1 рангу, бригадні генерали, коммодори, генерал-майори, контр-адмірали, генерал-лейтенанти, віце-адмірали – для військовослужбовців рядового, сержантського і старшинського складу та молодшого офіцерського складу;

Довідково: Абзац п'ятий статті 32 в редакції Закону № 680-IX від 04.06.2020.

генерали, адмірали - для військовослужбовців рядового, сержантського і старшинського складу, молодшого та старшого офіцерського складу.

Довідково: Абзац шостий статті 32 із змінами, внесеними згідно із Законом № 680-IX від 04.06.2020.

Довідково: Стаття 32 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1420-IV від 03.02.2004, № 1952-VIII від 16.03.2017; в редакції Закону № 205-IX від 17.10.2019.

Ст. 33. Військовослужбовці, які за своїм службовим становищем і військовим званням (статті 31 і 32 Статуту внутрішньої служби) не є стосовно інших військовослужбовців начальниками або підлеглими, можуть бути старшими чи молодшими за військовим званням (таблиця 1).

Старші за військовим званням військовослужбовці мають право вимагати від молодших за військовим званням військовослужбовців додержання військової дисципліни, громадського порядку і форми одягу, а також правил поведінки і військового вітання. Молодші за званням військовослужбовці повинні беззастережно виконувати зазначені вимоги старших за військовим званням військовослужбовців.

На військовослужбовців, які відбувають кримінальне покарання у виді арешту на гауптвахті Служби правопорядку, адміністративне стягнення у вигляді арешту з утриманням на гауптвахті, та які утримуються в кімнатах для тимчасово затриманих Служби правопорядку, не поширюється дія частини другої цієї статті і статті 32 Статуту. Зазначені військовослужбовці зобов'язані виконувати команди та розпорядження військових службових осіб та військовослужбовців чергових змін Служби правопорядку.

Довідково: Статтю 33 доповнено частиною згідно із Законом № 1420-IV від 03.02.2004; із змінами, внесеними згідно із Законом № 205-IX від 17.10.2019.

Ст. 34. У разі спільного виконання службових обов'язків військовослужбовцями, що не підпорядковані один одному, якщо їх службові відносини не визначені командиром (начальником), начальником є старший із них за посадою, а за рівних посад - старший за військовим званням.

Таблиця 1

Військові звання

Армійські	Корабельні
Рядовий склад	
рекрут	рекрут
солдат	матрос
старший солдат	старший матрос
Сержантський і старшинський склад	
Молодший сержантський і старшинський склад	
молодший сержант	старшина 2 статті
сержант	старшина 1 статті
Старший сержантський і старшинський склад	
старший сержант	головний старшина
головний сержант	головний корабельний старшина
штаб-сержант	штаб-старшина
Вищий сержантський і старшинський склад	
майстер-сержант	майстер-старшина
старший майстер-сержант	старший майстер-старшина
головний майстер-сержант	головний майстер-старшина
Офіцерський склад	
Молодший офіцерський склад	
молодший лейтенант	молодший лейтенант
лейтенант	лейтенант
старший лейтенант	старший лейтенант
капітан	капітан-лейтенант
Старший офіцерський склад	
майор	капітан 3 рангу
підполковник	капітан 2 рангу
полковник	капітан 1 рангу
Вищий офіцерський склад	
бригадний генерал	коммодор
генерал-майор	контр-адмірал
генерал-лейтенант	віце-адмірал
генерал	адмірал

2.2. Порядок віддання й виконання наказів

Ст. 35. Накази віддаються, як правило, в порядку підпорядкованості. За крайньої потреби командир (начальник), старший за службовим становищем, ніж безпосередній начальник, може віддати наказ підлеглому, минаючи його безпосереднього начальника, про що повідомляє безпосереднього начальника підлеглого чи наказує підлеглому особисто доповісти своєму безпосередньому начальникові.

Наказ можна віддавати одному чи групі військовослужбовців усно або письмово, у тому числі з використанням технічних засобів зв'язку.

Наказ повинен бути сформульований чітко і не може допускати подвійного тлумачення.

Ст. 36. Командир (начальник) відповідає за відданий наказ, його наслідки та відповідність законодавству, а також за невжиття заходів для його виконання, за зловживання, перевищення влади чи службових повноважень.

За віддання і виконання явно злочинного наказу (розпорядження) винні особи притягаються до відповідальності згідно із законом.

Ст. 37. Військовослужбовець після отримання наказу відповідає: “Слухаюсь” і далі виконує його. Для того, щоб переконатися, чи правильно підлеглий зрозумів відданий наказ, командир (начальник) може зажадати від нього стисло передати зміст наказу. Підлеглий має право звернутися до командира (начальника) з проханням уточнити наказ.

Військовослужбовець зобов'язаний неухильно виконати відданий йому наказ у зазначений термін.

Про виконання або невиконання наказу військовослужбовець зобов'язаний доповісти командирові (начальникові), який віддав наказ, і своєму безпосередньому командирові (начальникові), а також вказати причини невиконання наказу або його несвоєчасного (неповного) виконання. Якщо військовослужбовець розуміє, що він неспроможний виконати наказ своєчасно та у повному обсязі, він про це зобов'язаний доповісти вищезазначеним особам негайно.

***Довідково:** Частина третя статті 37 в редакції Закону № 1420-IV від 03.02.2004.*

Ст. 38. У разі коли військовослужбовець, який виконує наказ, отримав від іншого командира (начальника), старшого за службовим становищем чи військовим званням, новий наказ, що стане перешкодою для виконання попереднього, він доповідає про це командирові (начальникові), який віддав наступний наказ, і після отримання його згоди припиняє виконання попереднього наказу.

Командир (начальник), який віддав наступний наказ, повідомляє про це командира (начальника), який віддав попередній наказ.

Заняття 2. Військова поведінка та ввічливість військовослужбовців. Військова дисципліна, її суть та значення. Обов'язки військовослужбовців щодо дотримання військової дисципліни. Заохочення, які застосовуються до солдат. Дисциплінарні стягнення, які накладаються на солдат (1 година).

2.3. Військова поведінка та ввічливість військовослужбовців

Ст. 49. Військовослужбовці повинні постійно бути зразком високої культури, скромності й витримки, берегти військову честь, захищати свою й поважати гідність інших людей, зобов'язані завжди пам'ятати, що за їх поведінкою судять не лише про них, а й про Збройні Сили України в цілому.

Усі військовослужбовці повинні під час зустрічі (обгону) вітати один одного, додержуючись правил, визначених Стройовим статутом Збройних Сил України. Військове вітання - це вияв взаємної поваги і згуртованості військовослужбовців.

Ст. 50. Відносини між військовослужбовцями повинні ґрунтуватися на взаємній повазі, і у питаннях служби вони звертаються один до одного на "Ви".

Начальники й старші за військовим званням військовослужбовці у питаннях служби до підлеглих і молодших звертаються за військовим званням і прізвищем або тільки за званням, додаючи в останньому випадку перед званням слово "пане (пані)". Наприклад: "Солдат Черняк", "Пане (пані) солдат"; "Сержанте Мішин", "Пане (пані) сержанте"; "Лейтенанте Малишенко", "Пане (пані) лейтенанте".

Довідково: Частина друга статті 50 із змінами, внесеними згідно із Законом № 205-IX від 17.10.2019.

До курсантів військових навчальних закладів, які не мають військових звань сержантського і старшинського складу, звертаються "Курсанте Стадников", "Пане (пані) курсанте".

Довідково: Частина третя статті 50 в редакції Закону № 205-IX від 17.10.2019.

Довідково: Стаття 50 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1952-VIII від 16.03.2017.

Ст. 51. Військовослужбовці під час звертання до них командира (начальника) або старшого за військовим званням повинні стати у стройове положення.

Підлеглі й молодші за військовим званням звертаються у службових справах до командирів (начальників) і старших за військовим званням, додаючи перед званням слово "Пане (пані)". Наприклад: "Пане (пані) лейтенанте".

Ст. 52. У разі коли необхідно звернутися до іншого військовослужбовця в присутності командира (начальника) або старшого за військовим званням, слід попросити на це дозволу командира (начальника) або старшого за військовим званням. Наприклад: “Пане (пані) полковнику, дозвольте звернутися до майора Іващенко”.

Ст. 53. У разі звертання один до одного поза строєм, а також у разі віддавання чи отримання наказу військовослужбовці повинні стати у стройове положення, а ті, що знаходяться у головному уборі, прикладають руку до нього.

Доповідаючи чи вислуховуючи рапорт, військовослужбовець прикладає руку до головного убору і опускає її після закінчення доповіді. Якщо перед доповіддю віддавалася команда “Струнко”, то доповідач за наступною командою “Вільно” повторює її й опускає руку.

Під час звертання до Міністра оборони України та його заступників, які є цивільними особами, військовослужбовець називає їх посаду, додаючи перед назвою посади слово “Пане (пані)”.

***Довідково:** Статтю 53 доповнено частиною третьою згідно із Законом № 205-IX від 17.10.2019.*

Ст. 54. У громадських місцях, у міському транспорті та приміських поїздах за відсутності вільних місць військовослужбовець повинен запропонувати своє місце командирові (начальникові) або старшому.

Якщо під час зустрічі немає можливості вільно розминутися з командиром (начальником) або старшим за військовим званням, підлеглий (молодший за військовим званням) повинен, вітаючи, пропустити його. За потреби обігнати командира (начальника) або старшого за військовим званням слід попросити у нього на це дозволу.

Ст. 55. Військовослужбовцям забороняється тримати руки в кишенях одягу, а також сидіти у присутності командира (начальника) або старшого за військовим званням без його дозволу.

Курити дозволяється тільки у спеціально відведених для цього місцях.

Ст. 56. Військовослужбовці повинні бути ввічливими у спілкуванні з іншими особами, виявляти особливу увагу до осіб похилого віку, жінок і дітей, поступатися їм місцем у громадському транспорті, сприяти захистові честі й гідності громадян, додержанню громадського порядку, а також подавати допомогу при нещасних випадках, виникненні пожежі чи стихійного лиха.

Ст. 57. Правила військової ввічливості, поведінки та військового вітання обов’язкові також для осіб, звільнених з військової служби, якщо вони носять військову форму одягу.

Довідково: Стаття 57 із змінами, внесеними згідно із Законом № 205-IX від 17.10.2019.

3.1. Військова дисципліна, її суть та значення, обов'язки військовослужбовців щодо дотримання військової дисципліни

Дисциплінарний статут Збройних Сил України визначає сутність військової дисципліни, обов'язки військовослужбовців, а також військовозобов'язаних та резервістів під час проходження навчальних (перевірочних) і спеціальних зборів щодо її додержання, види заохочень та дисциплінарних стягнень, права командирів щодо їх застосування, а також порядок подання і розгляду заяв, пропозицій та скарг.

Ст. 1. Військова дисципліна - це бездоганне і неухильне додержання всіма військовослужбовцями порядку і правил, встановлених статутами Збройних Сил України та іншим законодавством України.

Довідково: Стаття 1 із змінами, внесеними згідно із Законом № 205-IX від 17.10.2019.

Ст. 2. Військова дисципліна ґрунтується на усвідомленні військовослужбовцями свого військового обов'язку, відповідальності за захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, на їх вірності Військовій присязі.

Ст. 3. Військова дисципліна досягається шляхом:

виховання високих бойових і морально-психологічних якостей військовослужбовців на національно-історичних традиціях українського народу та традиціях Збройних Сил України, патріотизму, свідомого ставлення до виконання військового обов'язку, вірності Військовій присязі;

особистої відповідальності кожного військовослужбовця за дотримання Конституції та законів України, Військової присяги, виконання своїх обов'язків, вимог статутів Збройних Сил України;

Довідково: Абзац третій статті 3 із змінами, внесеними згідно із Законом № 205-IX від 17.10.2019.

формування правової культури військовослужбовців;

умілого поєднання повсякденної вимогливості командирів і начальників (далі – командири) до підлеглих без приниження їх особистої гідності, з дотриманням прав і свобод, постійної турботи про них та правильного застосування засобів переконання, примусу й громадського впливу колективу;

зразкового виконання командирами військового обов'язку, їх справедливого ставлення до підлеглих;

підтримання у військових з'єднаннях, частинах (підрозділах), закладах та установах необхідних матеріально-побутових умов, статутного порядку;

***Довідково:** Абзац сьомий статті 3 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1900-VI від 16.02.2010.*

своєчасного і повного постачання військовослужбовців встановленими видами забезпечення;

чіткої організації і повного залучення особового складу до бойового навчання.

Ст. 4. Військова дисципліна зобов'язує кожного військовослужбовця:

додержуватися Конституції та законів України, Військової присяги, неухильно виконувати вимоги статутів Збройних Сил України, накази командирів;

***Довідково:** Абзац другий статті 4 із змінами, внесеними згідно із Законом № 205-IX від 17.10.2019.*

бути пильним, зберігати державну таємницю;

***Довідково:** Абзац третій статті 4 із змінами, внесеними згідно із Законом № 205-IX від 17.10.2019.*

додержуватися визначених статутами Збройних Сил України правил взаємовідносин між військовослужбовцями, зміцнювати військове товариство;

***Довідково:** Абзац четвертий статті 4 із змінами, внесеними згідно із Законом № 205-IX від 17.10.2019.*

виявляти повагу до командирів і один до одного, бути ввічливими і додержуватися військового етикету;

поводитися з гідністю й честю, не допускати самому і стримувати інших від негідних вчинків;

не вживати під час проходження військової служби (крім медичного призначення) наркотичні засоби, психотропні речовини чи їх аналоги, а також не вживати спиртні напої під час виконання обов'язків військової служби.

***Довідково:** Статтю 4 доповнено абзацом сьомим згідно із Законом № 1952-VIII від 16.03.2017.*

Ст. 5. За стан військової дисципліни у з'єднанні, військовій частині (підрозділі), закладі та установі відповідає командир. Інтереси захисту Вітчизни зобов'язують командира постійно підтримувати військову дисципліну, вимагати

її додержання від підлеглих, не залишати поза увагою жодного дисциплінарного правопорушення.

***Довідково:** Частина перша статті 5 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1420-IV від 03.02.2004, № 1900-VI від 16.02.2010, № 205-IX від 17.10.2019.*

Стан військової дисципліни у військовій частині (підрозділі), закладі, установі та організації визначається здатністю особового складу виконувати в повному обсязі та в строк поставлені завдання, морально-психологічним станом особового складу, спроможністю командирів підтримувати на належному рівні військову дисципліну.

***Довідково:** Статтю 5 доповнено частиною згідно із Законом № 1420-IV від 03.02.2004; із змінами, внесеними згідно із Законом № 205-IX від 17.10.2019.*

Стосовно кожного випадку правопорушення командир зобов'язаний прийняти рішення щодо необхідності притягнення винного до відповідальності залежно від обставин скоєння правопорушення, ступеня вини, попередньої поведінки порушника та розміру завданих державі та іншим особам збитків, а також з урахуванням бойового імунітету, визначеного Законом України "Про оборону України".

***Довідково:** Статтю 5 доповнено частиною згідно із Законом № 1420-IV від 03.02.2004; із змінами, внесеними згідно із Законом № 2124-IX від 15.03.2022.*

Діяльність командира щодо підтримання військової дисципліни оцінюється не кількістю накладених ним дисциплінарних стягнень, а виконанням обов'язків з додержанням вимог законів і статутів Збройних Сил України, повним використанням дисциплінарної влади для наведення порядку і запобігання порушенням військової дисципліни.

***Довідково:** Частина четверта статті 5 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1420-IV від 03.02.2004.*

Кожний військовослужбовець зобов'язаний сприяти командирові у відновленні та постійному підтриманні порядку й дисципліни.

Командир, який не забезпечив додержання військової дисципліни та не вжив заходів для її відновлення, несе встановлену законом відповідальність.

Ст. 6. Право командира - віддавати накази і розпорядження, а обов'язок підлеглого - їх виконувати, крім випадку віддання явно злочинного наказу чи розпорядження. Наказ має бути виконаний сумлінно, точно та у встановлений строк.

Відповідальність за наказ несе командир, який його віддав.

У разі непокори чи опору підлеглого командир зобов'язаний для відновлення порядку вжити всіх передбачених статутами Збройних Сил України заходів примусу аж до притягнення його до кримінальної відповідальності.

Довідково: Частина третя статті 6 із змінами, внесеними згідно із Законом № 205-IX від 17.10.2019.

Командир зобов'язаний вжити заходів щодо затримання підлеглого при вчиненні або здійсненні ним замаху на вчинення кримінального правопорушення чи безпосередньо після вчинення кримінального правопорушення, пов'язаного із непокорою, опором чи погрозою начальнику, застосуванням насильства, самовільним залишенням військової частини або місця служби, ухиленням від військової служби чи дезертирством, із негайним доставлянням затриманого до уповноваженої службової особи або вжити заходів щодо негайного повідомлення уповноваженої службової особи про затримання та місцезнаходження особи, яка підозрюється у вчиненні діяння з ознаками кримінального правопорушення.

Довідково: Статтю 6 доповнено новою частиною згідно із Законом № 158-VIII від 05.02.2015; із змінами, внесеними згідно із Законом № 720-IX від 17.06.2020.

Застосування зброї допускається лише в бойовій обстановці, а в мирний час - у виняткових випадках, відповідно до вимог Статуту гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України, Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України.

Ст. 7. Застосовувати заохочення та накладати дисциплінарні стягнення можуть тільки прямі командири та командири, визначені в розділі 3 Дисциплінарного Статуту.

Дисциплінарну владу, яка надана молодшим командирам, завжди мають і старші командири.

Ст. 8. Командири, посади яких у Дисциплінарного Статуті не визначені, користуються дисциплінарною владою стосовно підлеглих військовослужбовців згідно з військовим званням, передбаченим їх посадою:

а) молодший сержант (старшина 2 статті), сержант (старшина 1 статті) - владою командира відділення;

б) старший сержант (головний старшина) - владою головного сержанта взводу;

в) перший сержант (головний корабельний старшина), штаб-сержант (штаб-старшина), майстер-сержант (майстер-старшина), старший майстер-сержант (старший майстер-старшина), головний майстер-сержант (головний майстер-старшина) - владою головного сержанта роти;

г) молодший лейтенант, лейтенант, старший лейтенант – владою командира взводу (групи);

г) капітан (капітан-лейтенант) – владою командира роти (корабля 4 рангу);

д) майор, підполковник (капітан 3 рангу, капітан 2 рангу) – владою командира батальйону (корабля 3 рангу);

е) полковник, бригадний генерал, генерал-майор (капітан 1 рангу, коммодор, контр-адмірал) – владою командира бригади (полку, корабля 1 рангу);

Довідково: Підпункт "е" статті 8 в редакції Закону № 680-IX від 04.06.2020.

є) генерал-лейтенант (віце-адмірал) - владою командира корпусу;

Довідково: Підпункт "є" статті 8 в редакції Закону № 680-IX від 04.06.2020.

ж) генерал (адмірал) - владою командувача військ оперативного командування Збройних Сил України.

Довідково: Підпункт "ж" статті 8 в редакції Закону № 680-IX від 04.06.2020.

Довідково: Стаття 8 в редакції Закону № 205-IX від 17.10.2019.

Ст. 9. Заступники командирів з'єднань, військових частин (підрозділів), закладів, установ та організацій користуються стосовно підлеглих дисциплінарною владою на один ступінь нижчою, ніж їх безпосередні командири.

Довідково: Частина перша статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1900-VI від 16.02.2010; в редакції Закону № 205-IX від 17.10.2019.

Під час тимчасового виконання обов'язків, якщо про це оголошено наказом, командир користується дисциплінарною владою відповідно до посади, яку він обіймає тимчасово.

Ст. 10. Військовослужбовці офіцерського складу під час перебування з підрозділами у відрядженні як їх командири (начальники), а також під час виконання визначеного наказом командира військової частини самостійного завдання поза місцем дислокації військової частини користуються дисциплінарною владою на один ступінь вищою за владу, передбачену посадою, яку вони обіймають. Військовослужбовці рядового, сержантського і старшинського складу, призначені начальниками команд, у зазначених випадках користуються дисциплінарною владою командира взводу.

Довідково: Стаття 10 в редакції Закону № 205-IX від 17.10.2019.

Ст. 11. Особи офіцерського складу, призначені командирами підрозділів слухачів, курсантів вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів, користуються дисциплінарною владою стосовно підлеглих на один ступінь вищою за владу, передбачену посадою, яку вони обіймають.

Довідково: Стаття 11 в редакції Закону № 205-IX від 17.10.2019.

Ст. 12. Верховний Головнокомандувач Збройних Сил України, Міністр оборони України, Головнокомандувач Збройних Сил України, керівники державних органів, які мають у своєму підпорядкуванні військові формування, утворені відповідно до законів України, Голова Служби зовнішньої розвідки України, Голова Служби безпеки України, Голова Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, командувач Національної гвардії України, Голова Державної прикордонної служби України, Голова Адміністрації Державної спеціальної служби транспорту, начальник Управління державної охорони України, керівник розвідувального органу Міністерства оборони України, керівники інших утворених відповідно до законів України військових формувань, органів спеціального призначення з правоохоронними функціями користуються дисциплінарною владою в повному обсязі Дисциплінарного Статуту, крім відповідних повноважень, визначених цим Статутом для кожного з них особисто.

Довідково: Частина перша статті 12 в редакції Закону № 3621-IX від 21.03.2024.

Міністр внутрішніх справ України також має право нагороджувати відомчими заохочувальними відзнаками Міністерства внутрішніх справ України військовослужбовців Державної прикордонної служби України.

Заступники Міністра оборони України, начальник Генерального штабу Збройних Сил України, командувачі видів, окремих родів військ (сил) Збройних Сил України, заступники керівників державних органів, які мають у своєму підпорядкуванні військові формування, утворені відповідно до законів України, Служби зовнішньої розвідки України, Служби безпеки України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Національної гвардії України, Державної прикордонної служби України, Державної спеціальної служби транспорту, Управління державної охорони України, розвідувального органу Міністерства оборони України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, органів спеціального призначення з правоохоронними функціями користуються стосовно підлеглих військовослужбовців дисциплінарною владою командувача виду Збройних Сил України.

***Довідково:** Частина третя статті 12 в редакції Закону № 3621-IX від 21.03.2024.*

Керівники (начальники) регіональних (територіальних) органів і регіональних (територіальних) органів управління військових формувань, утворених відповідно до законів України, Служби зовнішньої розвідки України, Служби безпеки України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Національної гвардії України, Державної прикордонної служби України, Державної спеціальної служби транспорту, Управління державної охорони України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, органів спеціального призначення з правоохоронними функціями користуються стосовно підлеглих військовослужбовців дисциплінарною владою командувача військ оперативного командування.

Керівники (начальники) структурних підрозділів Міністерства оборони України і Генерального штабу Збройних Сил України, розвідувального органу Міністерства оборони України, головних органів військового управління інших утворених відповідно до законів України військових формувань, Адміністрації Державної спеціальної служби транспорту, Адміністрації Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Державної прикордонної служби України, Управління державної охорони України, начальники функціональних підрозділів Центрального управління Служби безпеки України із статусом головного управління і вище, начальники регіональних органів Служби безпеки України користуються стосовно підлеглих військовослужбовців дисциплінарною владою командира корпусу.

***Довідково:** Частина п'ята статті 12 із змінами, внесеними згідно із Законом № 3621-IX від 21.03.2024.*

***Довідково:** Стаття 12 із змінами, внесеними згідно із Законами № 2683-III від 13.09.2001, № 1420-IV від 03.02.2004, № 1414-VI від 02.06.2009, № 1900-VI від 16.02.2010, № 877-VII від 13.03.2014; в редакції Закону № 205-IX від 17.10.2019.*

3.2. Заохочення

3.2.1. Заохочення, які застосовуються до військовослужбовців

Ст. 15. До військовослужбовців застосовуються такі заохочення:

- а) схвалення;
- б) подяка;
- б-1) дострокове зняття раніше накладеного дисциплінарного стягнення;

***Довідково:** Статтю 15 доповнено пунктом "б-1" згідно із Законом № 1869-IX від 05.11.2021.*

б-2) поновлення в колишньому військовому званні під час дії воєнного стану;

Довідково: Статтю 15 доповнено пунктом "б-2" згідно із Законом № 3859-IX від 16.07.2024.

в) додаткове звільнення з розташування військової частини або корабля на берег поза чергою (для військовослужбовців строкової військової служби та курсантів вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти);

г) повідомлення батькам або колективу за місцем роботи чи навчання військовослужбовця до призову (вступу) на військову службу про зразкове виконання ним військового обов'язку та отриманні заохочення;

г) додаткова відпустка строком до 5 діб (для військовослужбовців строкової військової служби);

д) грамота;

е) цінний подарунок;

є) грошова премія;

ж) занесення прізвища військовослужбовця до Книги пошани військової частини (корабля);

з) дострокове присвоєння чергового військового звання;

и) почесні нагрудні знаки;

і) відомчі заохочувальні відзнаки.

Довідково: До розділу II включено нову статтю 15 згідно із Законом № 205-IX від 17.10.2019.

3.2.2. Права командирів (начальників) щодо застосування заохочень до підлеглих військовослужбовців

Ст. 16. Командир відділення, головний сержант (заступник командира) взводу мають право застосовувати заохочення, передбачені пунктами "а"-"б-1" статті 15 Дисциплінарного Статуту.

Довідково: До розділу II включено нову статтю 16 згідно із Законом № 205-IX від 17.10.2019; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1869-IX від 05.11.2021.

Ст. 17. Головний сержант роти, головний сержант (головний старшина) батальйону (корабля 3 рангу), головний сержант (головний старшина) бригади (полку, корабля 1 рангу), командир взводу мають право застосовувати заохочення, передбачені пунктами "а"-"в" статті 15 Дисциплінарного Статуту.

Довідково: До розділу II включено нову статтю 17 згідно із Законом № 205-IX від 17.10.2019.

Ст. 18. Головний сержант (головний старшина) з'єднання, окремого роду військ (сил), виду Збройних Сил України мають право застосовувати заохочення, передбачені пунктами "а"- "в" статті 15 Дисциплінарного Статуту.

Довідково: До розділу II включено нову статтю 18 згідно із Законом № 205-IX від 17.10.2019; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1869-IX від 05.11.2021.

Ст. 19. Головний сержант Збройних Сил України має право застосовувати заохочення, передбачені пунктами "а"- "в" та "д" статті 15 Дисциплінарного Статуту.

Довідково: До розділу II включено нову статтю 19 згідно із Законом № 205-IX від 17.10.2019.

Ст. 20. Командир роти (корабля 4 рангу), командир батальйону (корабля 3 рангу) мають право застосовувати заохочення, передбачені пунктами "а"- "в" статті 15 Дисциплінарного Статуту.

Довідково: До розділу II включено нову статтю 20 згідно із Законом № 205-IX від 17.10.2019.

Ст. 21. Командир окремого батальйону (корабля 2 рангу) має право застосовувати заохочення, передбачені пунктами "а"- "ж" статті 15 Дисциплінарного Статуту.

Довідково: До розділу II включено нову статтю 21 згідно із Законом № 205-IX від 17.10.2019.

Ст. 22. Командир бригади (полку, корабля 1 рангу) має право застосовувати заохочення, передбачені пунктами "а"- "ж", а також пунктом "з" (до майстер-сержанта (майстер-старшини) включно) статті 15 Дисциплінарного Статуту.

Довідково: До розділу II включено нову статтю 22 згідно із Законом № 205-IX від 17.10.2019.

Ст. 23. Командир корпусу, командувач військ оперативного командування, командувач виду, окремого роду військ (сил) Збройних Сил України мають право застосовувати заохочення, передбачені пунктами "а"- "ж", а також "з" (до підполковника включно) статті 15 Дисциплінарного Статуту.

Довідково: До розділу II включено нову статтю 23 згідно із Законом № 205-IX від 17.10.2019.

Ст. 24. Керівники військових формувань, утворені відповідно до законів України, Голова Служби зовнішньої розвідки України, Голова Служби безпеки України, Голова Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, командувач Національної гвардії України, Голова Державної прикордонної служби України, Голова Адміністрації Державної спеціальної служби транспорту, начальник Управління державної охорони України, керівник розвідувального органу Міністерства оборони України, командувачі видів, окремих родів військ (сил) Збройних Сил України, крім того, мають право застосовувати заохочення, передбачене пунктом "і" статті 15 Дисциплінарного Статуту.

Довідково: До розділу II включено нову статтю 24 згідно із Законом № 205-IX від 17.10.2019; із змінами, внесеними згідно із Законом № 3621-IX від 21.03.2024.

3.2.3. Порядок застосування заохочень

Ст. 25. Командири (начальники) у межах прав, передбачених статтями 16-24 Дисциплінарного Статуту, можуть застосовувати заохочення у виді схвалення, оголошення подяки та нагородження грамотою, цінним подарунком, грошовою премією як до окремого військовослужбовця, так і до всього особового складу підрозділу, військової частини.

Довідково: До розділу II включено нову статтю 25 згідно із Законом № 205-IX від 17.10.2019.

Ст. 26. Заохочення оголошуються, як правило, перед строєм або на зборах (нарадах).

Довідково: До розділу II включено нову статтю 26 згідно із Законом № 205-IX від 17.10.2019.

Ст. 26-1. Військовослужбовець, що має дисциплінарні стягнення, заохочується шляхом дострокового зняття раніше накладеного дисциплінарного стягнення в порядку його черговості. Право знімати дисциплінарні стягнення належить тому командирові, який їх накладав, та його прямим начальникам. Одночасно військовослужбовцю може бути знято лише одне дисциплінарне стягнення.

Військовослужбовець вважається таким, що не має дисциплінарного стягнення, якщо його нагороджено державною нагородою, заохочено шляхом дострокового зняття раніше накладеного дисциплінарного стягнення або закінчився строк дії дисциплінарного стягнення.

Протягом строку дії дисциплінарних стягнень до військовослужбовця не можуть застосовуватися заохочення, крім дострокового зняття раніше накладеного дисциплінарного стягнення.

Строк дії дисциплінарних стягнень з дня їх оголошення військовослужбовцю становить:

зауваження - один місяць;

догана - два місяці;

сувора догана - три місяці;

позбавлення чергового звільнення з розташування військової частини чи з корабля на берег - до дня відбуття військовослужбовцем строкової військової служби та курсантом вищого військового навчального закладу, військового навчального підрозділу закладу вищої освіти;

попередження про неповну службову відповідність - шість місяців;

пониження в посаді, пониження у військовому званні на один ступінь (стосовно осіб сержантського (старшинського) та офіцерського складу), пониження у військовому званні з переведенням на нижчу посаду (стосовно військовослужбовців сержантського (старшинського) складу) - один рік.

Військовослужбовці, на яких було накладено дисциплінарні стягнення, передбачені пунктами "д"- "є" статті 48 Дисциплінарного Статуту, після закінчення строку їх дії або дострокового зняття у попередньому військовому званні та/або на посаді не поновлюються.

***Довідково:** Статут доповнено статтею 26-1 згідно із Законом № 1869-IX від 05.11.2021.*

Ст. 26-2. Під час дії воєнного стану військовослужбовець, позбавлений військового звання у дисциплінарному порядку, поновлюється у званні, яке він мав до накладення стягнення, незалежно від штатної посади, яку він займає, за умови позитивної атестації.

Мінімальний строк проходження військової служби військовослужбовцем під час дії воєнного стану перед застосуванням до нього заохочення, передбаченого пунктом "б-2" статті 15 Дисциплінарного Статуту, становить шість місяців.

Право застосовувати заохочення, передбачене пунктом "б-2" статті 15 Дисциплінарного Статуту, надається:

Міністру оборони України - щодо військових звань офіцерського складу;

Головнокомандувачу Збройних Сил України - щодо військових звань сержантського (старшинського) складу.

Особа, поновлена у військовому званні, користується правами та пільгами, встановленими законодавством, відповідно до поновленого військового звання.

***Довідково:** Статут доповнено статтею 26-2 згідно із Законом № 3859-IX від 16.07.2024.*

Ст. 27. Надання додаткового звільнення з розташування військової частини чи з корабля на берег поза чергою реалізується у дні та години, встановлені для цього командиром військової частини.

Довідково: До розділу II включено нову статтю 27 згідно із Законом № 205-IX від 17.10.2019.

Ст. 28. Додаткова відпустка як заохочення застосовується лише для військовослужбовців строкової військової служби і надається за високі показники в бойовій (оперативній) підготовці, пильність та відмінну службу, вмілу експлуатацію озброєння, бойової техніки та оголошується наказом по військовій частині.

Додаткова відпустка надається, як правило, разом з основною відпусткою військовослужбовця, а в разі використання основної відпустки додаткова відпустка надається протягом місяця з дня оголошення заохочення.

Довідково: До розділу II включено нову статтю 28 згідно із Законом № 205-IX від 17.10.2019.

Ст. 29. Чергове військове звання достроково може бути присвоєне військовослужбовцям один раз за весь період проходження військової служби.

У період дії воєнного стану заохочення у виді дострокового присвоєння чергового війського звання може бути застосовано до військовослужбовців рядового, сержантського, старшинського та молодшого офіцерського складу вдруге, але не менше ніж через шість місяців з дня присвоєння попереднього війського звання, за умови безпосередньої участі у бойових діях не менше трьох місяців.

Довідково: Статтю 29 доповнено частиною другою згідно із Законом № 3088-IX від 02.05.2023; в редакції Закону № 3621-IX від 21.03.2024.

Довідково: До розділу II включено нову статтю 29 згідно із Законом № 205-IX від 17.10.2019.

Ст. 30. Занесення прізвища до Книги пошани військової частини застосовується до військовослужбовців, які досягли високих показників у бойовій (оперативній) підготовці і особливо відзначилися під час виконання війського обов'язку. При цьому військовослужбовцю вручається витяг із Книги пошани, підписаний командиром військової частини (корабля).

Довідково: До розділу II включено нову статтю 30 згідно із Законом № 205-IX від 17.10.2019.

Ст. 31. З метою відзначення особистих досягнень у професійній, службовій діяльності, за бездоганну службу та особливі заслуги під час виконання службових обов'язків військовослужбовці, працівники військових формувань та інші особи можуть нагороджуватися відповідними почесними нагрудними знаками та відомчими заохочувальними відзнаками.

Довідково: До розділу II включено нову статтю 31 згідно із Законом № 205-IX від 17.10.2019.

Ст. 32. Відзнакою "Іменна вогнепальна зброя" нагороджує Верховний Головнокомандувач Збройних Сил України.

Довідково: До розділу II включено нову статтю 32 згідно із Законом № 205-IX від 17.10.2019.

Ст. 33. Міністр оборони України, керівники інших центральних органів виконавчої влади, які мають у своєму підпорядкуванні утворені відповідно до законів України військові формування, нагороджують відомчими заохочувальними відзнаками "Вогнепальна зброя" і "Холодна зброя". Це почесні відомчі заохочувальні відзнаки, якими нагороджуються військовослужбовці за визначні заслуги в забезпеченні обороноздатності України, недоторканності її державного кордону, підтриманні високої бойової готовності військ (сил), зміцненні національної безпеки, боротьбі зі злочинністю, захисті конституційних прав та свобод людини і громадянина, за бездоганну багаторічну службу, зразкове виконання військового та службового обов'язку, виявлені при цьому честь і доблесть.

3.3. Стягнення

3.3.1. Дисциплінарні стягнення, що накладаються на військовослужбовців

Ст. 48. На військовослужбовців можуть бути накладені такі дисциплінарні стягнення:

- а) зауваження;
- б) догана;
- в) сувора догана;
- г) позбавлення чергового звільнення з розташування військової частини чи з корабля на берег (стосовно військовослужбовців строкової військової служби та курсантів вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти);
- г) попередження про неповну службову відповідність (крім осіб рядового складу строкової військової служби);
- д) пониження в посаді;
- е) пониження у військовому званні на один ступінь (стосовно осіб сержантського (старшинського) та офіцерського складу);
- є) пониження у військовому званні з переведенням на нижчу посаду (стосовно військовослужбовців сержантського (старшинського) складу);
- ж) звільнення з військової служби через службову невідповідність (крім осіб, які проходять строкову військову службу, військову службу за призовом під час мобілізації на особливий період, військову службу за призовом

осіб офіцерського складу, а також військовозобов'язаних під час проходження навчальних (перевірочних) і спеціальних зборів та резервістів під час проходження підготовки та зборів).

Довідково: До розділу III включено нову статтю 48 згідно із Законом № 205-IX від 17.10.2019.

3.3.2. Права командирів (начальників) накладати дисциплінарні стягнення на підлеглих військовослужбовців

Довідково: До розділу III включено новий підрозділ згідно із Законом № 205-IX від 17.10.2019.

Ст. 49. Командир відділення, головний сержант (заступник командира) взводу мають право застосовувати стягнення, передбачені пунктами "а"- "г" статті 48 Дисциплінарного Статуту.

Довідково: До розділу III включено нову статтю 49 згідно із Законом № 205-IX від 17.10.2019.

Ст. 50. Головний сержант роти, головний сержант (головний старшина) батальйону (корабля 3 рангу), головний сержант (головний старшина) бригади (полку, корабля 1 рангу), командир взводу мають право застосовувати стягнення, передбачені пунктами "а"- "г" статті 48 Дисциплінарного Статуту.

Довідково: До розділу III включено нову статтю 50 згідно із Законом № 205-IX від 17.10.2019.

Ст. 51. Головний сержант (головний старшина) з'єднання, окремого роду військ (сил), виду Збройних Сил України мають право застосовувати стягнення, передбачені пунктами "а"- "г" статті 48 Дисциплінарного Статуту.

Довідково: До розділу III включено нову статтю 51 згідно із Законом № 205-IX від 17.10.2019.

Ст. 52. Головний сержант Збройних Сил України має право застосовувати стягнення, передбачені пунктами "а"- "г" статті 48 Дисциплінарного Статуту.

Довідково: До розділу III включено нову статтю 52 згідно із Законом № 205-IX від 17.10.2019.

Ст. 53. Командир роти (корабля 4 рангу), командир батальйону (корабля 3 рангу) мають право застосовувати стягнення, передбачені пунктами "а"- "г" статті 48 Дисциплінарного Статуту.

Довідково: До розділу III включено нову статтю 53 згідно із Законом № 205-IX від 17.10.2019; із змінами, внесеними згідно із Законом № 680-IX від 04.06.2020.

Ст. 54. Командир окремого батальйону (корабля 2 рангу), а також командир окремої військової частини, який користується дисциплінарною владою командира батальйону (корабля 3 рангу), має право застосовувати стягнення, визначені в пунктах "а"- "г" статті 48 Дисциплінарного Статуту (крім попередження про неповну службову відповідність осіб офіцерського складу).

Довідково: До розділу III включено нову статтю 54 згідно із Законом № 205-IX від 17.10.2019.

Ст. 55. Командир бригади (полку, корабля 1 рангу) має право застосовувати стягнення, передбачені пунктами "а"- "г", а також пунктами "д"- "ж" (до майстер-сержанта (майстер-старшини) включно) статті 48 Дисциплінарного Статуту.

Довідково: До розділу III включено нову статтю 55 згідно із Законом № 205-IX від 17.10.2019.

Ст. 56. Командир корпусу, командувач військ оперативного командування, командувач виду, окремого роду військ (сил) Збройних Сил України має право застосовувати стягнення, передбачені пунктами "а"- "г", а також пунктами "д"- "ж" (до підполковника включно) статті 48 Дисциплінарного Статуту.

3.3.3. Накладення дисциплінарних стягнень в особливих випадках

Ст. 75. Начальники гарнізонів, старші морські начальники та начальники органів управління Військової служби правопорядку Збройних Сил України (далі - Служби правопорядку) в гарнізонах мають право накладати дисциплінарні стягнення на військовослужбовців у таких випадках:

Довідково: Абзац перший статті 75 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1420-IV від 03.02.2004.

а) правопорушення пов'язане з порушенням правил гарнізонної або вартової служби;

б) порушення громадського порядку або військової дисципліни вчинено за межами розташування військової частини;

в) правопорушення вчинено під час перебування у відпустці, відрядженні, на лікуванні, на гауптвахті Служби правопорядку.

Довідково: Пункт "в" статті 75 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1420-IV від 03.02.2004

Ст. 76. Військові коменданти всіх найменувань на транспорті мають право накладати дисциплінарні стягнення на військовослужбовців за вчинені ними правопорушення під час пересування шляхами сполучення.

Ст. 77. Щодо військовослужбовців, які вчинили правопорушення, у випадках, зазначених у статтях 75 і 76 Дисциплінарного Статуту, начальники користуються такими дисциплінарними правами:

начальники гарнізонів і старші морські начальники - владою, наданою їм за основною штатною посадою;

начальники органів управління Служби правопорядку в гарнізонах і військові коменданти всіх найменувань на транспорті - владою на один ступінь вищою за права, надані їм відповідно до військового звання, передбаченого у штатах для посади, яку вони обіймають;

Довідково: Абзац третій статті 77 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1420-IV від 03.02.2004.

Довідково: Абзац четвертий статті 77 виключено на підставі Закону № 1420-IV від 03.02.2004.

Ст. 78. Начальники, які наклали стягнення згідно із статтями 75 і 76 Дисциплінарного Статуту, повідомляють про це командирів військових частин, в яких служать військовослужбовці, що вчинили правопорушення, та роблять відповідні записи у посвідченні про відпустку або в розпорядженні чи посвідченні про відрядження.

Після прибуття на місце постійної служби військовослужбовець зобов'язаний доповісти своєму безпосередньому командирові про накладене на нього дисциплінарне стягнення. Військовослужбовець, який не доповів про накладене на нього стягнення, несе дисциплінарну відповідальність.

Ст. 79. Особи рядового, сержантського (старшинського) та офіцерського складу, які перебувають у запасі або у відставці та носять військову форму одягу, за вчинення правопорушення, що ганьбить військову честь і гідність військового звання, можуть бути позбавлені права носіння військової форми одягу.

Довідково: Стаття 79 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1420-IV від 03.02.2004; в редакції Закону № 205-IX від 17.10.2019.

Ст. 80. Позбавлення права носіння військової форми одягу може бути здійснено посадовою особою, яка надала таке право, або особою, вищою за посадою.

Довідково: Стаття 80 в редакції Закону № 205-IX від 17.10.2019.

Ст. 81. Під час спільного виконання службових обов'язків військовослужбовцями, не підпорядкованими один одному, якщо їх службові стосунки не визначені командиром, старший з них за посадою, а за рівних посад - старший за військовим званням є начальником і користується дисциплінарною владою, наданою йому військовим званням або посадою, яку він обіймає.

Ст. 82. Якщо військовослужбовець порушує військову дисципліну чи громадський порядок у стані сп'яніння, або якщо особу затриманого військовослужбовця не можна встановити через відсутність у нього документів, начальник органу управління Служби правопорядку в гарнізоні має право затримати його і тримати на гауптвахті Служби правопорядку до однієї доби з моменту затримання до встановлення особи, а того, хто перебуває у стані сп'яніння, - до протвердження.

За цей час начальник органу управління Служби правопорядку в гарнізоні вживає заходів щодо встановлення особи військовослужбовця, характеру вчиненого порушення військової дисципліни чи громадського порядку та, залежно від наслідків, діє відповідно до статей 75, 77 та частини першої статті 78 Дисциплінарного Статуту.

Довідково: Частина друга статті 82 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1420-IV від 03.02.2004.

Військовослужбовця, який вчинив діяння з ознаками злочину, можна тримати на гауптвахті Служби правопорядку строком до 3 діб із сповіщенням протягом доби органів досудового розслідування, прокуратури, начальника гарнізону і відповідного органу управління Служби правопорядку.

Довідково: Частина третя статті 82 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1420-IV від 03.02.2004, № 245-VII від 16.05.2013.

Довідково: Стаття 82 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1420-IV від 03.02.2004.

3.3.4. Порядок накладення дисциплінарних стягнень

Ст. 83. На військовослужбовця, який порушує військову дисципліну або громадський порядок, можуть бути накладені лише ті дисциплінарні стягнення, які визначені Дисциплінарним Статутом і відповідають військовому званню військовослужбовця та дисциплінарній владі командира, що вирішив накласти на винну особу дисциплінарне стягнення.

Ст. 84. Прийняття рішення командиром про накладення на підлеглого дисциплінарного стягнення може передувати службове розслідування. Воно проводиться з метою уточнення причин і умов, що сприяли вчиненню правопорушення, та ступеня вини.

У кожному випадку вчинення корупційного або пов'язаного з корупцією правопорушення, інших порушень вимог Закону України "Про запобігання корупції" з метою виявлення причин та умов, що сприяли його вчиненню, службове розслідування призначається командиром самостійно або проводиться за його рішенням за поданням спеціально уповноваженого суб'єкта у сфері протидії корупції.

Довідково: Статтю 84 доповнено частиною другою згідно із Законом № 4711-VI від 17.05.2012; із змінами, внесеними згідно із Законом № 524-IX від 04.03.2020.

Ст. 85. Службове розслідування призначається письмовим наказом командира (начальника), який прийняв рішення притягти військовослужбовця до дисциплінарної відповідальності. Воно може бути проведено особисто командиром (начальником), доручено військовослужбовцю офіцерського складу, а в разі вчинення правопорушення військовослужбовцем рядового, сержантського (старшинського) складу - також військовослужбовцю сержантського (старшинського) складу.

Довідково: Частина перша статті 85 в редакції Закону № 205-IX від 17.10.2019.

Заборонено проводити службове розслідування особам, які є підлеглими військовослужбовця, чиє правопорушення підлягає розслідуванню, а також особам - співучасникам правопорушення або зацікавленим у наслідках розслідування. Розслідування проводиться за участю безпосереднього начальника військовослужбовця, який вчинив дисциплінарне правопорушення.

Довідково: Частина друга статті 85 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1420-IV від 03.02.2004.

Службове розслідування щодо випадків, пов'язаних з дискримінацією за ознакою статі, сексуальним домаганням, насильством за ознакою статі, правопорушеннями проти статевої свободи та статевої недоторканості, проводиться комісією, до складу якої призначаються представники обох статей, а також психолог органу військового управління для вивчення психологічних аспектів та організації психологічної допомоги потерпілим.

Довідково: Статтю 85 доповнено новою частиною згідно із Законом № 3621-IX від 21.03.2024.

Службове розслідування має бути завершене протягом одного місяця з дня його призначення командиром (начальником). У необхідних випадках цей термін може бути продовжено командиром (начальником), який призначив

службове розслідування, або старшим командиром (начальником), але не більш як на один місяць.

Довідково: Частина статті 85 в редакції Закону № 1420-IV від 03.02.2004.

Якщо під час службового розслідування буде з'ясовано, що правопорушення військовослужбовця містить ознаки кримінального правопорушення, командир військової частини письмово повідомляє про це орган досудового розслідування.

Довідково: Частина статті 85 в редакції Законів № 1420-IV від 03.02.2004, № 4652-VI від 13.04.2012.

Якщо під час службового розслідування буде з'ясовано, що правопорушення військовослужбовця містить ознаки адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією, чи одержано інформацію про вчинення такого правопорушення військовослужбовцем, командир військової частини зобов'язаний у межах своїх повноважень вжити заходів щодо припинення такого правопорушення та негайно письмово повідомити про його вчинення відповідному прокуророві та спеціально уповноваженому суб'єктові у сфері протидії корупції.

Довідково: Статтю 85 доповнено частиною згідно із Законом № 4711-VI від 17.05.2012; із змінами, внесеними згідно із Законами № 5288-VI від 18.09.2012, № 524-IX від 04.03.2020.

У разі якщо ознаки адміністративного правопорушення, пов'язаного з корупцією, встановлено під час проведення службового розслідування стосовно військовослужбовця Збройних Сил України чи одержано інформацію про вчинення ним такого правопорушення, командир військової частини зобов'язаний у межах своїх повноважень вжити заходів щодо припинення такого правопорушення та негайно письмово повідомити про його вчинення відповідному прокуророві та начальникові відповідного органу управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України.

Довідково: Статтю 85 доповнено частиною згідно із Законом № 4711-VI від 17.05.2012; із змінами, внесеними згідно із Законами № 5288-VI від 18.09.2012, № 524-IX від 04.03.2020.

Порядок проведення службового розслідування у Збройних Силах України визначається наказом Міністерства оборони України, в інших військових формуваннях, правоохоронних органах спеціального призначення - наказами державних органів, які мають у своєму підпорядкуванні військові формування, утворені відповідно до законів України, правоохоронних органів спеціального

призначення, Державної спеціальної служби транспорту, Адміністрації Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України.

Довідково: Накази Міноборони України № 608, МВС України № 18.8

Довідково: Статтю 85 доповнено частиною згідно із Законом № 1952-VIII від 16.03.2017; в редакції Закону № 205-IX від 17.10.2019.

Ст. 86. Якщо вину військовослужбовця повністю доведено, командир, який призначив службове розслідування, приймає рішення про притягнення військовослужбовця до дисциплінарної відповідальності та визначає вид дисциплінарного стягнення.

Довідково: Частина перша статті 86 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1952-VIII від 16.03.2017, № 205-IX від 17.10.2019.

Під час накладення дисциплінарного стягнення та обрання його виду враховується: характер та обставини вчинення правопорушення, його наслідки, попередня поведінка військовослужбовця, а також тривалість військової служби та рівень знань про порядок служби.

Ст. 87. Дисциплінарне стягнення має бути накладене не пізніше ніж за 10 діб від дня, коли командирові (начальникові) стало відомо про правопорушення, а у разі провадження службового розслідування - протягом місяця від дня його закінчення, не враховуючи часу перебування військовослужбовця на лікуванні або у відпустці. Під час накладення дисциплінарного стягнення командир не має права принижувати гідність підлеглого.

Дисциплінарне стягнення не може бути накладено після шести місяців з дня виявлення правопорушення. До зазначеного строку не зараховується час проведення службового розслідування, перебування військовослужбовця на лікуванні, у відпустці, під вартою, а також час відсутності на службі без поважних причин.

Довідково: Статтю 87 доповнено частиною другою згідно із Законом № 1952-VIII від 16.03.2017; в редакції Закону № 205-IX від 17.10.2019.

Довідково: Стаття 87 в редакції Закону № 1420-IV від 03.02.2004; із змінами, внесеними згідно із Законом № 1952-VIII від 16.03.2017.

Ст. 87¹. Військовослужбовець, який повідомив про можливі факти корупційних або пов'язаних з корупцією правопорушень, інших порушень Закону України "Про запобігання корупції", вчинених іншими особами, не може бути звільнений зі служби чи змушений до звільнення, притягнутий до дисциплінарної відповідальності у зв'язку з таким повідомленням або підданий іншим негативним заходам впливу, або загрозі таких заходів впливу.

Викривачі корупції користуються також іншими правами та гарантіями захисту, встановленими Законом України “Про запобігання корупції”.

Довідково: Статут доповнено статтею 87¹ згідно із Законом № 4711-VI від 17.05.2012; в редакції Закону № 524-IX від 04.03.2020.

Ст. 88. Військовослужбовець, який вважає, що не вчинив правопорушення, має право протягом місяця з часу накладення дисциплінарного стягнення подати скаргу старшому командирові або звернутися до суду у визначений законом строк.

Довідково: Стаття 88 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1420-IV від 03.02.2004.

Ст. 89. Накладення дисциплінарного стягнення на військовослужбовця, який входить до складу добового наряду (виконує бойове чергування), за правопорушення, вчинені ним під час несення служби, здійснюється після зміни з наряду (бойового чергування) чи після заміни його іншим військовослужбовцем.

Ст. 90. Накладення дисциплінарного стягнення на військовослужбовця, який перебуває у стані сп’яніння, та отримання від нього пояснень проводиться після його протвердження.

Ст. 91. Заборонено за одне правопорушення накладати кілька дисциплінарних стягнень, накладати стягнення на весь особовий склад підрозділу замість притягнення до дисциплінарної відповідальності безпосередньо винних осіб.

Довідково: Стаття 91 із змінами, внесеними згідно із Законами № 1420-IV від 03.02.2004, № 205-IX від 17.10.2019.

Ст. 91¹. Військовослужбовець, якому повідомлено про підозру у вчиненні ним кримінального правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов’язаної з наданням публічних послуг, та/або пов’язаного із зловживанням своїм службовим становищем, підлягає відстороненню від виконання повноважень у порядку, визначеному законом. Військовослужбовець, стосовно якого складено протокол про адміністративне правопорушення, пов’язане з корупцією, може бути відсторонений від виконання службових повноважень за рішенням командира до закінчення розгляду справи судом.

Довідково: Статут доповнено статтею 91¹ згідно із Законом № 4711-VI від 17.05.2012; із змінами, внесеними згідно із Законами № 245-VII від 16.05.2013, № 524-IX від 04.03.2020, № 720-IX від 17.06.2020.

Ст. 92. Якщо командир за тяжкістю вчиненого підлеглим правопорушення визнає надану йому дисциплінарну владу недостатньою для притягнення до дисциплінарної відповідальності військовослужбовця, він порушує клопотання про накладення стягнення на винну особу владою старшого командира.

Довідково: Частина перша статті 92 із змінами, внесеними згідно із Законом № 205-IX від 17.10.2019.

За перевищення наданої дисциплінарної влади командир несе відповідальність відповідно до законів України.

Ст. 93. Старший командир не має права скасовувати або пом'якшувати дисциплінарні стягнення, накладені молодшим командиром, з причини суворості стягнення, якщо останній не перевищив наданої йому влади.

Ст. 94. Старший командир має право скасовувати дисциплінарні стягнення, накладені молодшим командиром, якщо він визнає, що стягнення не відповідає тяжкості вчиненого правопорушення, та накладати своєю владою більш суворі стягнення.

Старший командир (начальник) також може скасовувати дисциплінарні стягнення, накладені молодшим командиром (начальником), якщо стягнення накладено на військовослужбовця без достатніх на те підстав або з порушенням визначених законодавством строків чи порядку притягнення до дисциплінарної відповідальності.

Довідково: Статтю 94 доповнено частиною другою згідно із Законом № 205-IX від 17.10.2019.

Ст. 95. Старший командир зобов'язаний не менш як один раз на три місяці контролювати стан дисциплінарної практики та вживати заходів щодо запобігання порушенням військової дисципліни.

Довідково: Стаття 95 із змінами, внесеними згідно із Законом № 1420-IV від 03.02.2004.

[illegible]

ДЛЯ ЗАМІТОК

[illegible]

[illegible]

ДЛЯ ЗАМІТОК

[illegible]

[illegible]

